

УДК 373.3(4ЄС)

Даріуш Скальські

Академія фізичного виховання в Гданьську, Польща

ORCID ID 0000-0003-3280-3724

DOI 10.24139/2312-5993/2018.07/028-038

ПОНЯТТЕВО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ПОРІВНЯЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЙ ФІЗКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ У КРАЇНАХ ЄС

У статті подано аналіз поняттєво-категоріального інструментарію дослідження концепцій фізкультурної освіти. До ключових понять, що стали предметом термінологічного аналізу, автором віднесено – фізичну культуру, фізичне виховання і фізкультурну освіту. Аналіз проведено на матеріалі словників різними мовами – українською, польською і англійською. На основі проведеного аналізу визначено поняття «концепція фізкультурної освіти», що є базовим у дослідженні концепції фізкультурної освіти у країнах Європейського Союзу.

Ключові слова: фізична культура, фізичне виховання, фізкультурна освіта, концепція фізкультурної освіти.

Постановка проблеми. Однією з основних проблем, із якими стикається дослідник у галузі порівняльної педагогіки, є відповідне використання термінології. Як і для будь-якої порівняльно-педагогічної розвідки, для дослідження концепцій фізкультурної освіти у країнах Європейського Союзу важливу роль відіграє вироблення єдиного поняттєво-категоріального апарату. Це забезпечить єдність термінології і вбереже від різночитання джерел, які представляють концепції фізкультурної освіти в різних країнах.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема вироблення єдиної системи педагогічних понять займається М. Сокіл, систематизації понять, пов'язаних із фізичною культурою і спортом, присвячені опубліковані нещодавно глосарії та міні-словники (І. Криворучко та ін.). Незважаючи на це, немає комплексного багатомовного аналізу понять, пов'язаних із концепціями фізкультурної освіти, а саме – фізична культура – фізичне виховання – фізкультурна освіта.

Зважаючи на це, **метою статті** є аналіз основних понять і термінів, пов'язаних із концепціями фізкультурної освіти, та встановлення між ними логічних зв'язків. Для більш повного розуміння термінологічних відмінностей розглянемо їх у багатомовному режимі, зважаючи на використання джерел кількома мовами.

Основним методом дослідження є термінологічний аналіз, поведений на матеріалі україномовних, польськомовних і англомовних лексикографічних та енциклопедичних джерел.

Виклад основного матеріалу. Дослідження визначає першочергову необхідність розгляду логічного ряду: фізичне виховання – фізична культура – фізкультурна освіта та їхніх відповідників у польській і англійській мовах (пол. *Wychowanie fizyczne – kultura fizyczna – edukacja fizyczna*; англ. *Physical Education – Physical Culture – Physical Education*). Для простеження поняттєво-термінологічних подібностей і відмінностей проаналізуємо по 3–4 лексикографічних видання кожною мовою:

- Гончаренко, С. (1977). *Український педагогічний словник*. Київ: Либідь.
- Ярмаченко, М. ред., (2001). *Педагогічний словник*. Київ: Педагогічна думка.
- Турчик, І. and Шиян, О. (2004). *Короткий тлумачний словник-довідник термінів галузі фізкультурної освіти та спорту в Англії (з перекладом на українську мову)*. Трускавець: Плеяда.
- *Słownik Języka Polskiego* (2017). Warszawa: PWN.
- Окоń, W. (1984). *Słownik Pedagogiczny*. Warszawa: PWN.
- *Encyklopedia Pedagogiczna*. (1993). Warszawa.
- *Encyclopedia of Special Education*. (2007) (3rd ed.). Hoboken, New Jersey.
- Provenzo, E. (2009). *Encyclopedia of the social and cultural foundations of education*. Los Angeles [u.a.]: Sage.

У першу чергу звернемо увагу на наявність цих понять у словниках, а далі проаналізуємо ці поняття через основні ключові слова.

Таблиця 1

Наявність понять «фізичне виховання» – «фізична культура» – «фізкультурна освіта» в лексикографічних джерелах

Лексикографічне джерело	Наявність понять		
	Фізичне виховання	Фізична культура	Фізкультурна освіта
Гончаренко, 1977	+	+	-
Ярмаченко, 2001	+	+	-
Турчик & Шиян, 2004	+	+	+
<i>Słownik Języka Polskiego</i> , 2017	+	+	-
Encyklopedia (PWN, Warszawa, 2017)	+	+	-
Окоń, 1984	+	-	-
<i>Encyklopedia Pedagogiczna</i> , 1993	+	-	-
Provenzo, 2009	-	-	+
Encyclopedia of Special Education, 2007	-	-	+

Як бачимо з проаналізованих словників та енциклопедій, існують певні розбіжності в наявності досліджуваних термінів в україно-, польсько- і англійськомовних лексикографічних джерелах. Так, в україно- і польськомовних джерелах представлено поняття «фізичне виховання». В англійськомовних джерелах воно замінене на «освіта». Це можна пояснити

тим, що в англійській мові слово «education» використовується як на позначення освіти, так і виховання. Зважаючи на це, при використанні англословних джерел можемо зважати на подвійну можливість представлення цього поняття.

Розглянемо більш детально, як представлені основні поняття дослідження в лексикографічних джерелах і подамо робочі визначення, якими користуватимемося в дослідженні. Перш за все, проаналізуємо підходи до визначення поняття «фізичне виховання».

Таблиця 2

Визначення поняття «фізичне виховання» в українськомовних (фізичне виховання), польськомовних (wychowanie fizyczne) і англословних (Physical Education) лексикографічних джерелах

Лексикографічне джерело	Визначення	Ключові слова
Гончаренко, 1977	Складова частина загального виховання; соціально-педагогічний процес, спрямований на зміцнення здоров'я й загартування організму, гармонійний розвиток форм, функцій і фізичних можливостей людини, формування життєво важливих рухових навичок та вмінь	Складова загального виховання, соціально-педагогічний процес, зміцнення здоров'я
Ярмаченко, 2001	Складова частина системи загального виховання; спеціально-організований процес, спрямований на зміцнення здоров'я і загартування організму людини, гармонійний розвиток її функцій і фізичних можливостей, формування важливих рухових здібностей, навичок та вмінь	Складова системи загального виховання, спеціально-організований процес, зміцнення здоров'я
Турчик & Шиян, 2004	Процес розв'язання освітньо-виховних завдань, що характеризуються загальними ознаками педагогічного процесу (специфічними засобами, методами, формами, організацією тощо); або – це процес спрямованого формування рухових навичок та розвитку фізичних якостей, сукупність яких визначає фізичну працездатність	Процес розв'язання освітньо-виховних завдань, формування рухових навичок, розвиток фізичних якостей
Słownik Języka Polskiego, 2017	Предмет у школі, який охоплює гімнастичні тренування, спортивні ігри тощо; урок із цього предмета	Предмет у школі
Encyklopedia (PWN, Warszawa, 2017)	Частина процесу виховання, підготовка людини до участі у фізичній культурі	Частина процесу виховання
(Okoń, 1984)	Система діяльності вихователів і вихованців у сфері виховання здоров'я, метою якого є опанування вихованцями знаннями про людський організм – його фізичну і психічну сторони (...), у шкільній системі вихованню здоров'я служить навчання таких предметів, як біологія і анатомія (...), а перш за все – предмета, який називається фізичне виховання	Система діяльності у сфері виховання здоров'я, предмет

Encyklopedia Pedagogiczna, 1993	Одна зі сфер виховання сучасної педагогіки	Сфера виховання сучасної педагогіки
---------------------------------	--	-------------------------------------

У проаналізованих словниках поняття «фізичне виховання» представлено через ключові слова: сфера виховання сучасної педагогіки, складова загального виховання, частина процесу виховання, соціально-педагогічний процес, спеціально організований процес, процес розв'язання освітньо-виховних завдань, зміцнення здоров'я, формування рухових навичок, розвиток фізичних якостей, шкільний предмет, система діяльності у сфері виховання здоров'я.

Отже, спільним для всіх мов є тлумачення поняття «*фізичне виховання*» на двох рівнях: (1) як складової загального виховання, спрямованої на розвиток фізичних якостей та зміцнення здоров'я; (2) як навчального предмета.

Саме таким робочим визначенням користуватимемося в дослідженні. Ми не обмежуватимемо його до розуміння фізичного виховання як процесу розв'язання освітньо-виховних завдань, оскільки таким чином недооцінюється роль самої особи, яка є як об'єктом, так і суб'єктом фізичного виховання. Вважаємо, що формування рухових навичок є одним, але не виключним завданням у процесі розвитку фізичних якостей та зміцнення здоров'я. Уникаємо його у визначенні, оскільки це автоматично означатиме необхідність введення більш широкого кола завдань.

Також не зосереджуємося на фізичному вихованні як суто «шкільному предметі», оскільки такий предмет або курс може бути і на інших освітніх рівнях. Робота спрямована на дослідження шкільної фізкультурної освіти і тому це інституційне віднесення окреслюється саме предметом дослідження. Крім того, цей навчальний предмет може йти під різними назвами, про що йтиметься далі.

Іншим ключовим поняттям дослідження є «фізична культура». Визначення цього поняття представлено в таблиці 3.

Таблиця 3

**Визначення поняття «фізична культура»
в українськомовних (фізична культура), польськомовних (kultura fizyczna) і англomовних (Physical Culture) лексикографічних джерелах**

Лексикографічне джерело	Визначення	Ключові слова
Гончаренко, 1977	Частина культури суспільства, що включає систему фізичного виховання та сукупність спеціальних наукових знань і матеріальних засобів, необхідних для розвитку фізичних здібностей людини, зміцнення її здоров'я	Частина культури, розвиток фізичних здібностей
Ярмаченко, 2001	Частина загальної культури суспільства, одна зі сфер суспільної діяльності, спрямованої на	Частина загальної

	зміцнення здоров'я й розвиток фізичних здібностей людини. Фізична культура органічно включає в себе фізичне виховання і спорт, сукупність спеціальних наукових знань і матеріальних благ, створених для використання фізичних вправ із метою вдосконалення біологічного й духовного потенціалу людини	культури, сфера суспільної діяльності, зміцнення здоров'я
Турчик & Шиян, 2004	(Як вид діяльності) – це форми доцільної м'язової діяльності, які дозволяють найкраще сформувані життєво необхідні рухові вміння та навички, а також розвинути важливі фізичні здібності; (як результат діяльності) – це сукупність корисних результатів діяльності людини, пов'язаної з її фізичним удосконаленням, а також використання цих результатів; (як сукупність духовних та матеріальних цінностей) – це сукупність усіх духовних та матеріальних цінностей, що були створені у процесі фізкультурної діяльності	Форми доцільної м'язової діяльності, сукупність корисних результатів діяльності, сукупність духовних та матеріальних цінностей
Słownik Języka Polskiego (PWN, Warszawa, 2017)	Сфера, яка охоплює науку про фізичне виховання, спорт, особисту гігієну, а також раціональну організацію відпочинку	Наука про фізичне виховання, спорт, особисту гігієну
Encyklopedia (PWN, Warszawa, 2017)	Частина народної культури, що охоплює знання, цінності, звичаї і дії, що здійснюються з метою забезпечення відповідного психо-фізичного виховання, удосконалення фізичної здатності людини, а також збереження її здоров'я	Частина культури, знання, цінності, звичаї, дії, збереження здоров'я

Проведений аналіз засвідчує, що поняття «фізична культура» визначається через такі ключові слова: частина культури (частина загальної культури), розвиток фізичних здібностей; сфера суспільної діяльності; зміцнення здоров'я; форми доцільної м'язової діяльності; сукупність корисних результатів діяльності; сукупність духовних та матеріальних цінностей; наука про фізичне виховання, спорт, особисту гігієну; знання, цінності, звичаї, дії, збереження здоров'я.

Поєднавши різні підходи до визначення поняття «фізична культура», розглядаємо його в роботі на трьох рівнях: культурному, науковому і діяльнісному. На першому рівні розуміємо це поняття як *частину загальної культури, що охоплює сукупність духовних та матеріальних цінностей, спрямованих на зміцнення здоров'я*. На другому рівні представляємо його як *науку про фізичне виховання*. На третьому рівні

вбачаємо в ньому *сукупність корисних результатів діяльності, спрямованої на розвиток фізичних здібностей*.

Як бачимо з наведених відповідників, в англійській мові немає відмінностей між поняттями «фізичне виховання» (Physical Education) і «фізкультурна освіта» (Physical Education), адже в цій мові і виховання, і освіта передаються одним поняттям – education.

З іншого боку, коли намагаємося визначити можливість використання похідного від нього прикметника, у слов'янських мовах виникають певні труднощі. Переважно вони пояснюються співзвучністю з прикметником «фізична». Якщо в англійській мові зв'язок із науковою дисципліною «фізика» передається через іменник у препозиції «Physics», а зв'язок із фізичною культурою – через прикметник «physical», то у слов'янських мовах немає традиції використання іменників у прикметниковому значенні. Зважаючи на це, словосполучення «фізична освіта» має безпосередній зв'язок із навчанням і підготовкою у предметній галузі «фізика». Відтак, на розмежування понять у роботі використовуватимемо поняття «фізкультурна освіта», яке за останнє десятиліття активно увійшло в науковий обіг. Поняття «фізична культура» є універсальним, і воно використовується в більш широкому значенні через зв'язок із загальним поняттям «культура».

Таблиця 4

Визначення поняття «фізкультурна освіта» в українськомовних (фізкультурна освіта), польськомовних (edukacja fizyczna) лексикографічних джерелах

Лексикографічне джерело	Визначення	Ключові слова
Турчик & Шиян, 2004	1) процес вивчення доцільних способів управління рухами та методів розвитку фізичних якостей; 2) це ступінь оволодіння теоретичними знаннями, практичними вміннями та навичками в галузі фізичного виховання	Процес, способи управління рухами, методи розвитку фізичних якостей
Provenzo, 2009	Система освітньої діяльності, яка передає широкий спектр суспільних цінностей через спрямованість на фізичне функціонування людського тіла	Система освітньої діяльності, суспільні цінності, фізичне функціонування людського тіла
Encyclopedia of Special Education, 2007	Засіб розвитку моторних, спортивних навичок і фізичної форми людини	

У межах, визначених предметом нашого дослідження, обираємо визначення, яке представляє фізкультурну освіту як *систему освітньої*

діяльності, яка передає широкий спектр суспільних цінностей через спрямованість на фізичне функціонування людського тіла.

Досліджуючи шкільну фізкультурну освіту, керуємося рівнями, визначеними Міжнародною стандартною класифікацією освіти, за якою орієнтуємося на:

- рівень 1 – початкова освіта, або перший етап базової освіти;
- рівень 2 – перший етап середньої освіти, або другий етап базової освіти;
- рівень 3 – другий етап середньої освіти.

Зважаючи на різні назви цих освітніх етапів у різних країнах-членах ЄС, вважаємо міжнародний класифікатор найбільш об'єктивним.

Обґрунтування базових понять дослідження уможливило визначення концепції *фізкультурної освіти як соціально-педагогічної системи поглядів на фізкультурну освіту, що ґрунтується на інтегруванні суспільного, освітнього, медичного, біологічного, психологічного наукового досвіду і має потенціал до практичної реалізації в загальній освіті.*

Для уникнення різночитань у викладі матеріалів дослідження вважаємо за необхідне проаналізувати поняття на трьох методологічних рівнях: історичному, практичному та інституційному.

На історичному рівні визначень, перш за все, вимагають як поняття, що вводять різні періоди розвитку фізкультурної освіти, так і поняття, що дають змогу охарактеризувати ці періоди.

Так, під «*домодерною добою розвитку концепцій фізкультурної освіти*» розуміємо часовий відтінок з 3000 до Р.Х. до середини XIX ст., що охоплює періоди Античності (з 3000 до Р.Х. до 476 р. (зруйнування Риму)), Середньовіччя і Відродження (з 476 до поч. XVII ст.), Нового часу (XVII – перша половина XIX ст.).

Для характеристики розвитку концепцій фізкультурної освіти в цей часовий відтінок використовуємо такі основні поняття:

- римо-еллінська традиція фізкультурної освіти (система фізичного виховання дітей та молоді, що сформувалася у Стародавній Греції та Римі) (визначення автора);
- гімнастика ((від грецького *оголений*) – заняття, спрямовані на розвиток фізичної форми; пов'язано з гомерівським періодом, коли на заняттях, що проводилися на березі річок і біля моря, ставили завдання, виконанню яких одяг міг зашкодити (долання водної перешкоди, боротьба у воді тощо). Згідно з іншими згадками, греки, які вірили в магію, вважали, що одяг може ослабити фізичні здібності людини;
- пенталон (комплексне випробування в Давній Греції, що включало біг (приблизно на 192–196 м), стрибки в довжину з альтерами, метання списа, диска й боротьбу;

- спартанське виховання (система виховання в Давній Спарті, яка полягала в тому, що перші шість років життя хлопчик проводив у родинному домі, після чого його забирали до військової казарми, де він жив із іншими хлопчиками і підпорядковувався суворій військовій дисципліні під страхом суворого покарання);

- палестрика (елемент системи фізичного виховання у Стародавній Греції, спрямований на розвиток комплексу фізичних навичок (бігу, стрибків у довжину з альтерами, метання списа, диска, боротьби, рукопашного бою, боротьби вільним стилем, метання каміння, бігу зі зброєю, їзди верхи, стрільби з лука і плавання);

- орхестрика (елемент системи фізичного виховання у Стародавній Греції, спрямований на розвиток рухової активності через ігри з м'ячем, акробатичні вправи, обрядові, театральні і бойові танці).

Під модерною добою становлення концепцій фізкультурної освіти розуміємо часовий відтинок із початку XVIII ст. до кінця першої половини ХХ ст. Для характеристики фізкультурної освіти в цей період послуговуємося такими основними поняттями:

- пан'європейські моделі фізичної культури (моделі фізичної культури, які є загальноєвропейськими, тобто які виходять далеко за межі національних кордонів);

- шкільний куррикулум (предмети/курси, яких навчають у школі, а також зміст навчальних предметів);

- рицарські вправи (у школі Базедова – танці, фехтування, верхова їзда і акробатичні стрибки на коні);

- грецька гімнастика (у школі Базедова – змагання з бігу, боротьби, метання і стрибків);

- філантропінум (Philanthropinum – від грецького «людинолюбство» приватна академія, відкрита Й. Базедовим у 1774 р., що пропонувала особливу модель фізкультурної освіти);

- тернерівська гімнастика (німецька масова гімнастика; термін введено Ф. Яном на знак протесту проти всього іноземного, який використовував слово «turnen», яке вважав суто німецьким, для позначення гімнастики, і від нього утворював такі поняття, як – «Turner» – гімнаст, «Turnkunst» – мистецтво гімнастики, «Turnplatz» – гімнастичний майданчик);

- Лінганівська гімнастика (система фізкультурної освіти, розроблена Г. Лінгом (Швеція)).

Під постмодерною добою розуміємо часовий відтинок із другої половини ХХ ст. до сьогодення. При розгляді цього періоду в роботі використано такі основні поняття:

- тенденція розвитку фізкультурної освіти (схильність до розвитку в певному напрямі);

- біологічна концепція фізичної підготовки (полягає у використанні фізичних вправ для біологічної адаптації органів і систем організму до навколишнього середовища);
- педагогічна концепція освіти через рух (полягає в розвитку рухової активності як засобу особистісного розвитку характеру, дисципліни, сили духу, соціальної та естетичної освіти);
- персоналістична концепція рухової освіти (розглядає людину як суб'єкт рухової діяльності, який, виконуючи дію, одночасно самореалізовується);
- конформістська концепція спортивної соціалізації (розглядає фізкультурну освіту як засіб адаптації до соціальних норм і цінностей через спортивні дисципліни);
- критично-конструктивістська концепція рухової соціалізації (полягає в опануванні технічними, соціальними, моторними й інтелектуальними компетентностями, що будуть потрібні вихованцям для майбутньої участі в різних формах рухової і спортивної діяльності);
- здоров'язбережувальна фізкультурна освіта (полягає в тому, що збереження здоров'я є водночас і метою, і засобом фізкультурної освіти).

Набір означених вище понять є базовим у характеристиці основних концепцій фізкультурної освіти як в історичній ретроспективі, так і на сучасному етапі.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Методологія дослідження концепцій фізкультурної освіти базується на використанні поняттєво-термінологічного апарату, зосередженого навколо взаємодоповнюваних та взаємозумовлених загальних понять – «фізична культура», «фізичне виховання», «фізкультурна освіта», «концепція» та низки специфічних понять, що використані на різних рівнях дослідження. Специфічні поняття, використані для характеристики фізкультурної освіти до другої половини ХХ ст., є національно орієнтованими і засвідчують тісний зв'язок із культурно-історичними реаліями конкретної європейської країни в певний часовий відтинок, переважно транслітеруються при передачі грецьких, латинських, німецьких, шведських концептів іншими мовами. Для характеристики концепцій фізкультурної освіти другої половини ХХ – початку ХХІ ст. використовуються поняття універсального характеру, і тому вони мають відповідники в мовах, до поняттєвої системи яких вони входять.

ЛІТЕРАТУРА

1. Турчик, І., Шиян, О. (2004). *Короткий тлумачний словник-довідник термінів галузі фізкультурної освіти та спорту в Англії (з перекладом на українську мову)*. Трускавець: Плеяда (Turchyk, I., Shyian, O. (2004). *Short English-Ukrainian glossary of the terms for physical education and sport in England (with Ukrainian translation)*. Truskavets: Pleiada).
2. Ярмаченко, М. (Ред.). (2001). *Педагогічний словник*. Київ: Педагогічна думка (Yarmachenko, M. (Ed.). (2001). *Pedagogical Dictionary*. Kyiv: Pedagogical Thought).

3. *Encyklopedia Pedagogiczna* (1993). Warszawa: Wydaw. Fundacja Innowacja (*Pedagogical Encyclopedia* (1993). Warsaw: Fund Innovation Publishing House).
4. *Encyklopedia Powszechna PWN*. (1984). Warszawa: PWN (*Modern Encyclopedia PWN*. (1984). Warsaw: PWN).
5. Okoń, W. (1984). *Słownik pedagogiczny*. Warszawa: PWN. (Okoń, W. (1984). *Pedagogical Dictionary*. Warsaw: PWN).
6. Provenzo, E. (2009). *Encyclopedia of the social and cultural foundations of Encyclopedia of Special Education* (2007). New Jersey: John Wiley & Sons.
7. *Słownik Języka Polskiego* (2017). Warszawa: [Wydawnictwo Naukowe PWN](http://www.pwn.pl) (*Dictionary of the Polish Language* (2017). Warsaw: Science PWN Publishing House).

РЕЗЮМЕ

Скальски Дариуш. Понятійно-категоріальний інструментарій сравнительно-педагогічного дослідження концепцій фізкультурного освіти в країнах ЄС.

В статті представлено аналіз понятійно-категоріального інструментарія дослідження концепцій фізкультурного освіти. Ключовими поняттями, які стали предметом термінологічного аналізу, автором віднесені – фізична культура, фізичне виховання і фізкультурне освітання. Аналіз проведено на матеріалі словників на різних мовах – українській, польській і англійській. На основі проведеного аналізу визначено поняття «концепція фізкультурного освіти», яке є базовим в дослідженні концепції фізкультурного освіти в країнах Європейського Союзу.

Ключові слова: фізична культура, фізичне виховання, фізкультурне освітання, концепція фізкультурного освіти

SUMMARY

Skalski Dariusz. Defining the key terms of comparative-educational research of the concepts of physical education in EU countries.

The article presents an analysis of the definitions of the key terms for studying the concepts of physical education. The key terms that became the subject of terminological analysis are physical culture and physical education. The analysis is based on dictionaries in different languages – Ukrainian, Polish and English. As we see from the analyzed dictionaries and encyclopedias, there are some differences in the availability of the terms studied in Ukrainian, Polish, and English lexicographic sources. Thus, the common understanding for all languages is the concept of “physical education” at two levels: (1) as a component of general education aimed at development of physical qualities and health promotion; (2) as a school subject.

Combining different approaches to the definition of “physical culture”, we consider it in work at three levels: cultural, scientific and activity. At the first level, we understand this concept as part of a common culture that encompasses a set of spiritual and material values aimed at health promotion. At the second level, we present it as a science of physical education. At the third level, we see in it a set of useful results aimed at development of physical abilities.

Within the framework of the subject of our study, we choose the definition that represents physical education as a system of educational activity that transmits a wide range of social values through the focus on physical functioning of the human body.

Substantiation of the basic concepts of research made it possible to define the term “physical education” as a socio-pedagogical system of views on physical education, which is

based on the integration of social, educational, medical, biological, psychological scientific experience and has potential for practical implementation in general education.

Key words: *physical culture, physical education, physical culture education, concept of physical education*

УДК 378:373.3.011.3-051(71)"1950/1974"]:31

Оксана Хомич

Київський університет імені

Бориса Грінченка,

НВК «Новопечерська школа», м. Київ

ORCID ID 0000-0003-3695-4618

DOI 10.24139/2312-5993/2018.07/038-050

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ДЕМОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ КАНАДИ (1950–1974 рр.)

У статті розглядаються соціально-економічні, демографічні й педагогічні чинники, що впливали на підготовку вчителя початкової школи Канади у другій половині ХХ століття (1950–1974 рр.). Після закінченні Другої світової війни еміграція до Канади дуже сильно зростала, оскільки ця країна мала великий ступінь свободи та економічне процвітання в порівнянні з Європою. Саме цей чинник зумовив увиразнення запитів держави на підготовку молоді до праці, що визначало професійну педагогічну освіту. Висвітлено вплив освітньої політики урядів провінцій на поступ системи професійно-педагогічної підготовки вчителя. Розкрито педагогічні чинники (особливості змісту підготовки).

Ключові слова: *підготовка вчителя, соціально-економічні, демографічні педагогічні чинники, рівні підготовки вчителя початкової школи, заклади педагогічної освіти, навчальний процес, професійний розвиток, освітня політика, програми педагогічної освіти, освітні програми.*

Постановка проблеми. Модернізація освіти України у ХХІ столітті, розбудова Нової української школи актуалізують проблему пошуку ефективних підходів до підготовки вчителя початкових класів. Адже стрімкий розвиток технологій в епоху інформаційного суспільства потребують від учителя володіння професійними й загальними компетентностями, що необхідні у процесі підняття початкової освіти учнів до кращих світових взірців. Тому серед науковців та вчителів-практиків зростає інтерес до зарубіжного досвіду. У цьому контексті як наукову, так і практичну цінність становить досвід Канади другої пол. ХХ ст. У ньому є ідеї, суголосні концепції «Нова українська школа» (2017 р.), а саме: готовність до роботи в команді, здобуття знань у процесі науково-дослідницької діяльності, повага різноманіття тощо.

Наші міркування ґрунтуються на вивченні досвіду Канади: система освіти в Канаді в 50–80-ті роки ХХ століття увібрала в себе досвід багатьох країн світу щодо організації навчального процесу та підготовки вчителя. Як засвідчують теоретичні джерела, історія розвитку підготовки вчителів